

YRSA

A dark, atmospheric photograph of a hallway. In the center, a fire is burning on a staircase, casting a warm glow. The hallway is dimly lit, with a bright light source at the end of the hallway. A chair is visible on the left side of the hallway. The overall mood is somber and dramatic.

Sigurðardóttir

OHNIVÝ ANDĚL

Jaké hrůzy se děly za zdi ústavu, který lehl popelem?

*Nejlepší příběh od dob
Přeletu nad kukaččím hnízdem*

Yrsa Sigurðardóttir

OHNIVÝ

ANDĚL

U NÁS UŽ VYŠLO:

Poslední rituál
Mrazivé světlo
Žhavý hrob
Led v žilách

Yrsa Sigurðardóttir

OHNIVÝ
ANDĚL

Přeložil

Eduard Světlík

V islandském originále poprvé vyšlo r. 2009 pod názvem
Horfðu á mig ve Verlag Veröld v Reykjavíku

© Yrsa Sigurðardóttir 2009

V německém jazyce v překladu Tiny Fleckenové vydal

© S. Fischer Verlag GmbH, Frankfurt am Main 2011

Published by agreement with Salomonsson Agency

Translation © Eduard Světlík, 2013

Czech edition © Metafora, 2013

All rights reserved

ISBN 978-80-7359-393-3

ISBN 978-80-7359-902-7 (PDF)

Tuto knihu věnuji své babičce
Vilborg G. Guðjónsdóttir
(4. listopadu 1909–24. července 1982).

Yrsa

Postavy příběhu

- Tóra Gudmundsdóttir – reykjavícká advokátka
a matka samoživitelka
- Matthias Reich – Tóřin přítel z Německa
- Sóley a Gylfi – Tóřiny děti
- Sigga – Gylfiho přítelkyně
- Orri – Tóřin malý vnuk
- Bragi – Tóřin kolega
v advokátní kanceláři
- Bela – jejich sekretářka
- Obyvatelé domova pro zdravotně postižené a jejich příbuzní*
- Jakob – mladý muž
s Downovým syndromem
- Grímheidur – Jakobova matka
- Lísa – mladá žena v bdělém kómatu
- Sigrídur Herdís – slepá a hluchá dívka
- Ragna – mladá žena
se syndromem uzamčení
- Natan – mentálně postižený epileptik
- Tryggvi – autista
- Einvarður – Tryggviho otec
- Fanndís – Tryggviho matka
- Lena – Tryggviho sestra

Pracovníci domova

Glódís	– vedoucí domova
Fridleifur	– noční hlídač
Linda	– vývojová terapeutka
Aegir	– Tryggviho terapeut

Další osoby

Jósteinn	– pacient Sognu, detenčního ústavu pro psychicky nemocné zločince
Ari	– Jakobův advokát
Margeir	– rozhlasový moderátor
Sveinn	– kameraman
Berglinda, Halli a Pési	– rodina, v jejímž domě straší

Poznámka překladatele: Islandská mužská jména, která mají v prvním pádě koncovku -ur, zde Einvardur a Fridleifur, ji v dalších pádech ztrácejí. Oslovování křestními jmény i v úředním a společenském styku je na Islandu běžné.

Prolog

Sobota, 8. listopadu 2008

Kočka se ukryla za holý, ale hustý keř utopený v temnotě. Byla naprosto klidná, pouze její žluté oči těkaly sem a tam; pozorně si hlídala výhled na noční tvory. Lidé, kteří jí dávali nažrat, už na to dávno zapomněli, ale kočka věděla, že se v temnotě schovávají bytosti, jež se vyhýbají dennímu světlu. Zviditelňují se, teprve až zavládne noční ticho, přibližně poté, kdy se ztratí nebo převezmou moc stíny, podle toho, jak se na to podíváme. Kočka využívala tuto časovou enklávu, ačkoliv se jí vždycky ježila srst, když číhala na to neviditelné, na to zlé, co si vyhlíželo vhodnou příležitost. Všichni ti, kteří se štítili denního světla, byli teď na nohou; temné kouty splynuly s nocí, vše bylo pochmurné a opuštěné.

Náhle kočka zaslechla tiché prasknutí. Vystrčila drápky a zaryla je do vlhké, studené hlíny. Třebaže nic neviděla, zůstávala bdělá, dýchala ještě pomaleji a klidněji a tiskla své štíhlé tělo k zemi tak těsně, jak to jen šlo. Studený vzduch, který po dlouhém spánku na pohovce dráždil její plíce, byl stále tísnivější a každé nadechnutí zanechávalo na jejím drsném jazyku nepříjemnou pachut'. Z hrdla se jí instinktivně vydralo tiché zavrčení

a sklíčeně se chystala utéct před ohavným stvořením, které se tu někde ukrývalo, neviditelné jako majitelé hlasů z člověčího rádia. Kočka se bleskurychle otočila, vyrazila z keře a co nejrychleji prchala pryč.

Berglinda se posadila na posteli a měla jasnou hlavu. Obyčejně když se v noci probudila, vklouzávala ze snu do bdělého stavu pomalu, nyní ji však z hlubokého spánku vytrhlo něco děsivého a zapůsobilo na ni tak, jako by vůbec nespala. Manželská ložnice tonula ve tmě, za okny se rozprostírala bezhvězdná, sytě černá obloha. Světélkující ručičky budíku ukazovaly půl čtvrté. Nevzbudil ji pláč z dětského pokoje? Berglinda napínala uši, ale neslyšela nic jiného než tichý tikot budíku a hluboké oddechování svého muže.

Vyklouzla zpod přikrývky, opatrně, aby Halliho nevzbudila. V posledních měsících toho musel prožít tolik, že ho v žádném případě nechtěla obtěžovat. Ačkoliv se zdálo, že nejhorší mají za sebou, nějak tomu pořád nemohla uvěřit. Nechtěla už o tom s nikým mluvit, ani s manželem, neboť se obávala, že ji lidé budou považovat za hysterku a budou jí věřit ještě méně. Vždyť dokonce i Halli, který zažil totéž co ona, se stále častěji pokoušel najít věcné vysvětlení. Většinou s tím však zacházel tak daleko, až to hraničilo se směšností. Její mínění nikdy plně nepřijal, ale aspoň proti němu přestal protestovat. Když se totiž těch podivných událostí navršilo příliš mnoho, už mu nic jiného nezbyvalo. V každém případě se mu muselo přičíst k dobru, že se za ni vždy postavil, ačkoliv to v jejich manželství v poslední době přestávalo klapat. Zdálo se sice, že nejhorší už překonali, ale Hallimu zkrátili pracovní dobu a Berglinda, přestože se místo ve vládním úřadě zdálo jistější, nemohla nikdy vědět, jestli ji nepostihne snižování počtu zaměstnanců.

Rychle se ve tmě rozkoukala a nehlučně opustila ložnici. Znovu si lehnout by jí nepomohlo. Chtěla vy-

pít sklenici vody, mrknout se na Pésiho a ujistit se, že spí tvrdým a hlubokým spánkem. Doufala, že to postačí k tomu, aby znovu pocítila ospalost. Pokud ne, mohla by si na počítači zahrát párkrát pasiáns nebo si zasurfovat na internetu, než jí ztěžknou víčka. Věděla, jak se něčím nesmyslným, stupidním rozptýlit – jinak by v tomhle domě sotva dokázala tak dlouho vydržet. Berglinda se pokusila zavřít za sebou dveře bez skřípání. Když ten dům koupili, hodlali všechny dveře vyměnit, ale nikdy na to nedošlo. V chodbě byla ledová zima, dlaždice ji pálily pod nohama a zlobila se na sebe, že se nepřinutila najít pantofle. V hloubi duše věděla, že má dosud daleko k tomu, aby ve tmě šátrala kolem své postele. Doufala však, že jednou k tomu dospěje. *Doufala* ale nebylo to správné slovo, chtěla o tom být pevně *přesvědčena*. Jinak by své počínání neovládala.

Voda v kuchyni byla vlažná, takže ji nechala chvíli odtéct. Mezitím hleděla ven na důvěrně známou ulici a na domy sousedů na protější straně. Všude byla tma, pouze v garáži přímo naproti někdo zapomněl zhasnout. Za jedním otevřeným oknem se v mírném vánku pohupoval ruský lustr. Jinak byly všechny domy zahaleny temnotou. Nažloutlá záře pouličních luceren nepronikla až do zahrad, končila za chodníkem. Za ním začínala tma. Berglinda klouzala pohledem po střechách domů a zapomněla na vodu, jak nechávala zrak tékat po Vesturlandsveguru až k místu, kde jejich ulice odbočovala směrem k okrajové čtvrti Kjalarnes. Kolem přejelo auto a Berglindě se zdálo, že slyší kvičivý zvuk, jaký vydává vůz poskakující po namoklých rýhách ve vozovce, což patrně přispělo k dopravní nehodě, k níž tady kdysi došlo, ačkoliv tehdy bylo docela jiné počasí. Berglinda odvrátila oči od okna a uvědomila si, že dosud drží sklenici pod tekoucí vodou.

Kéž by byli tenkrát odřekli vánoční oslavu. Vzpomínala si, že po ní nijak netoužila, ale nechali se od přátel

přemluvit. A pokud tomu bylo jinak, nechtěla to raději vědět – bylo totiž snazší vyrovnat se s následky, jestliže odpovědnost nesli ti, kvůli nimž se rozhodli hodit se do gala, objednat si slečnu na hlídání dětí a vyrazit za zábavou. Od té doby už nikdy takovou pomoc nepotřebovali. Jejich společenské aktivity se omezily na vlastní dům a místa, kam svého čtyřletého synka mohli vzít s sebou.

Nedokázali si už představit, že by se večer někde bavili, zatímco o jejich dítě by pečovala najatá dívka – zejména po tom osudném večeru a následujících událostech. Už tisíckrát si Berglinda lámala hlavu tím, zda by všechno proběhlo jinak, kdyby tu vánoční oslavu odřekli nebo doma nepopíjeli, aby ušetřili za aperitiv v restauraci, ale takové úvahy nikam nevedly. Pozvání přijali a připravovali se večer vyrazit z domu. Berglindin pohled zabloudil automaticky k oknu a upřela jej na černý asfalt rychlostní silnice, která nyní obtáčela jejich čtvrť jako temná řeka. Zavřela oči a v hlavě se jí okamžitě vynořil obraz, který onoho strašného večera spatřila: světelné majáky sanitky a policejních aut, které přezářily matný přísvit lamp odrážející se na hřebenech střech protilehlých domů, na něž hustě sněžilo. Stejná jistota, s níž tehdy věděla, že se nechce vánoční oslavy zúčastnit, jí pak hned napověděla, že nehoda na rychlostní silnici souvisí s dívkou na hlídání, která měla přijít, ale dosud nedorazila.

Otevřela oči a lačně se napila vody. Věděla, že tváře zoufalých dívčiny rodičů, s nimiž se po nehodě několikrát setkala, ji budou pronásledovat do konce života, snad až do hrobu. Berglindu a Halliho nikdo samozřejmě neobviňoval, v žádném případě nikoliv přímo, ale Berglinda viděla v usazených očích dívčiny matky, že je do jisté míry činí zodpovědnými za to, co se stalo, buď proto, že neměli pozvání přátel přijmout, anebo proto, že mohli pro jejich dceru zajet. Pak by ten večer nepřecházela silnici a mohla ještě žít. Do jejich čtvrti chodí-

vala, jenom když hlídala Pésiho. Takže jen proto, že se Berglinda s Hallim chystali na návštěvu, ocitla se ta dívka přesně v danou dobu na daném místě, kde ji přejel bezohledný člověk, aniž se otočil a podíval, zda děvčeti, které zůstalo ležet na silnici jako hromádka neštěstí, nemůže pomoci. Řidiče a jeho vůz nikdy nevypátrali, v době nehody nebyl na tomto úseku silnice žádný provoz a navzdory opakované výzvě v médiích se nepřihlásil ani žádný svědek. Dívka zemřela opuštěná na zledovatělém asfaltu, a když si jí všiml řidič prvního vozu, který tudy po nehodě projížděl, už nedýchala. Mohl být rád, že ji nepřejel, neboť její drobné tělo už bylo zasypano tenkou vrstvou sněhu. Berglinda opět zavřela oči a třela si je zkřehlými prsty. Jak široké to auto mohlo být? Dva metry? Tři metry? Od dívčina domu k nim to bylo nejméně kilometr, ne-li dokonce dva. Jaký tragický osud, že přecházela silnici přesně v okamžiku, kdy tudy projížděl bezohledný řidič.

Berglinda otevřela oči a vyprázdnila sklenici. Ačkoliv se kvůli této nehodě pořád trápila, nebyla hrozná smrt mladé dívky tím nejhorším. Tato tragédie se dala pochopit: tuna oceli a plechu narazila stokilometrovou rychlostí do dívky vážící sotva padesát kilogramů. Důsledek byl naprosto logický. Samozřejmě to byla smutná událost, přesto však součást toho, s čím člověk musí počítat. Mnohem těžší bylo vyrovnat se s tím, co následovalo: dívka, či spíše její duše, se zřejmě rozhodla dodržet slib, že pohlídá Pésiho, a jakmile se setmělo, přicházela. Asi nemohla dojít klidu, neboť zemřela nepřirozenou smrtí. V několika filmových hororech, které Berglinda viděla, se z lidí, jejichž smrt zůstala neobjasněna, stali jacísi fantomové. Zpočátku Berglinda a Halli nechápali, co se děje, a chlapcovo tvrzení, že u něj byla Magga, považovali za důsledek zaslechnutých hovorů o nehodě. Byl ještě příliš malý, aby pochopil, co je smrt. A bylo také naprosto pochopitelné, že Pési Maggu postrádal, hlídávala ho,

už když mu byl rok, a byl z ní nadšený. Berglindě se však zdálo morbidní, že chlapec neustále opakuje, jak se jí vede špatně a jak pořád naříká. Teprve tehdy nastražila uši a setřásla ze sebe letargii, jež se jí po nehodě zmocnila. A postupně se začaly vršit tak mysteriózní, strašidelné příhody, že už se to nedalo jen tak přejít.

Jen co se setmělo, v dětském pokoji se ochladilo a okenní skla se zamžila. Veškeré pokusy opravit topevní byly neúspěšné, instalatér přešlapoval hodinu kolem radiátoru, škrábal se na hlavě a nakonec kapituloval, za což si naučtoval čtyři hodiny práce. Stará závěsná ozdoba nad chlapcovou postýlkou se otáčela, ačkoliv v místnosti nebyl nejmenší průvan, setrvale kolísalo napětí proudu, praskaly žárovky a musely se vyměňovat. Jakmile nastal den, vzduch v pokoji se stal tísnivým a nepomáhalo ani otevřít okno. Jako by člověku docházel kyslík a každý nádech zanechával v ústech odporou, kovovou pachuč. Pro všechny takové jevy se dalo najít logické vysvětlení. Dům už měl svoje léta a naléhavě vyžadoval renovaci. Ostatní úkazy se ovšem v žádném případě nedaly svádět na stav domu. Ráno byli Pésiho plyšový medvídci vzorně srovnání, ačkoliv večer předtím leželi na jedné hromádce na podlaze. A to nebylo ještě všechno. Pési často v noci náhle vyskočil z postele, ale jeho rodiče mu nemuseli dávat napít, odnášet ho zpátky na lůžko a uklidňovat, protože ho zpravidla našli, jak rozesmátý sedí v posteli a říká jim: „Nemusíte kvůli mně vstávat, Magga na mě dává pozor.“

Poté ho brali na noc k sobě, což se patrně dívčinu duchovi nelíbilo. Stále se probouzeli, protože příkrývky jim bez zvláštního důvodu pomalu klouzaly na podlahu. Zpod postele se ozývalo škrábání, zprvu sotva slyšitelné, potom stále hlasitější a důraznější. Zvuky přestaly, jakmile Halli vstal, nakoukl pod postel a ospale zamumlal, že to jsou jistě zatracené myši. Žádné zvířátko však nikdy nespatriil. Stejný chlad, jaký vládl v Pésiho pokoji,

naplňoval nyní ložnici rodičů, také se tu potila okna a kolísal proud. Kromě toho se před prahem dělaly malé loužičky, které ve tmě vypadaly jako krev, ale na světle se ukázalo, že je to voda. Přišli dva pokrývači, vyšli na střechu, ale nenašli žádná netěsná místa.

Ze zpětného pohledu bylo neuvěřitelné, jak dlouho tohle všechno snášeli, aniž by vyhledali nějakou pomoc. Jednoho rána Berglinda oznámila, že už to déle nevydrží, že by dům měli ihned prodat bez ohledu na hospodářskou krizi a stagnaci trhu s nemovitostmi. Když se probudila, jejich šaty visely na skříni v ložnici, a to ne jen tak nějaké, nýbrž Halliho oblek s košilí a kravatou a s ním ladící Berglindino oblečení. Byly to přesně tytéž svršky, které měli na sobě toho večera, kdy chtěli slavít Vánoce. Když ale včera uléhali, na skříni rozhodně nic neviselo. Halliho to poprvé vyděsilo tak hrozně jako Berglindu, což jí nahnalo ještě větší strach, než už měla. Dovedlo je to ale k názoru, že prodej domu by nemusel přinést zlepšení situace, a tak tuto lákavou možnost zavrhnou a rozhodli se raději zavolat na pomoc nějaké médium, aby ducha – nebo co to vlastně bylo – zahnal.

Senzibilka udala, že v Pésiho blízkosti cítí nějakou usouzenou, nespokojenou duši, jejíž přítomnosti však nelze čelit. Totéž konstatovala i jasnovidka, kterou jim naléhavě doporučila Berglindina sestřenice. Obě média si dala za svůj verdikt zaplatit, jenže finanční situace rodiny nebyla tak růžová, aby mohli vyzkoušet všechny osoby, které inzerovaly své služby v novinách. Poslední východisko představoval farář náboženské obce, jehož naposled viděli při Pésiho křtu. Ten byl zpočátku opatrný a považoval celou věc za žert. Nemohl však nevidět Berglindin zjevný strach, a proto své chování změnil, ale slíbit jim nechtěl nic. Párkrát je navštívil a zakusil na vlastní kůži chlad a elektrické napětí v Pésiho blízkosti. Poté se vydal pro radu k biskupovi a státní církve po sto letech dovolila provést obřad žehnání domu k zahánění

ducha. Poté, co prošli a požehnali všechny místnosti, biskup slavnostně prohlásil, že dívčina duše už nikdy do tohoto domu nevejde. A kdo by to byl řekl – přesně tak tomu také bylo.

Obratem ruky všechno pociťovali jinak, přičemž se jen těžko dalo zjistit, co přesně se změnilo. Atmosféra v domě byla prostě taková jako dřív. Bylo samozřejmě obtížné nepátrat po projevech cizích sil ve vlastních zdech a nějakou chvíli také trvalo, než se Berglindě přestaly třást ruce. S vědomím, že čas utržené rány zahojí, byla však s pomalým, ale trvalým zlepšováním situace spokojena.

V prvním patře zavržaly parkety. Zvuk vyšel z Pésiho pokoje. Berglinda odložila sklenici a zvolna se otočila. Náhle měla sucho v ústech a opět jí naskočila husí kůže. Ztracené reminiscence! Jak dlouho potrvá, než se definitivě zotaví? Volnými kroky vyšla po schodech nahoru. Když dorazila ke dveřím do dětského pokoje, zaslechla chlapce tiše hovořit. Místo aby poslouchala, co říká, otevřela opatrně dveře. Pési stál na špičkách u okna a pátravě hleděl ven. Když zaslechl vrznout dveře, zmlknul a otočil se. Když Berglinda spatřila zamžené okno, jen stěží potlačila výkřik.

„Ahoj mami,“ usmál se Pési rozpačitě.

Berglinda přiskočila k synovi a odtrhla ho od okna. Přitiskla ho k sobě a současně se pokoušela sklo osušit, leč vrstvička páry nezmizela. Byla na vnější straně okna.

Pési pohlédl matce do očí. „Magga je venku a nemůže dovnitř. Ráda by mě hlídala.“ Ukázal k oknu a protáhl obličej. „Je trochu našťvaná.“

Kapitola první

Pondělí, 4. ledna 2010

Z pohledu od silnice je ten dům nevýrazný. Zahraniční turisté jej mohou považovat za statek, jehož majitelé se tu v potu tváře a v soužití s Bohem a lidmi plahočí. Možná jim obytná část připadne nezvykle veliká, ale už se tím nijak nezabývají a jedou prostě dál, aniž by se ohlédli. Je dokonce pravděpodobné, že totéž si mohou myslet i domorodci, neboť veřejně se o tomto stavení moc nemluví. Zmíní-li se o něm občas média, pak většinou v souvislosti s tragickými osudy. Čtenáři přeskočí drásající texty o podivném a nepochopitelném počínání lidí, kteří tu žili, a nalistují něco potěšitelnějšího. Když pak noviny odloží, moc jim toho o místě a jeho obyvatelích v paměti neutkví; lepší je na ty lidi rychle zapomenout. Dokonce i z hlediska veřejného zájmu se význam tohoto zařízení odsunul do pozadí; o jeho důležitosti nikdo nepochybuje, ale panuje mlčenlivý souhlas, že úředníci by se do jeho provozu měli plést co nejméně. V hloubi duše věděla i Tóra, že nabídku, která ji sem přivedla, by odmítla, kdyby se její advokátní kanceláři dařilo o trochu lépe. Něco však podnítilo její zvědavost: byla to mysterióznost případu – nakonec se denně nestává, aby

ji o pomoc žádal pacient ústavu pro duševně nemocné zločince.

Historie ústavu byla krátká: až do roku 1992 bývali vězni s psychickými problémy drženi v zahraničních zařízeních nebo ve věznici Litla-Hraun; obě alternativy byly špatné. V cizině museli vězni překonávat jazykové bariéry i odloučení od rodiny a přátel a věznice Litla-Hraun nebyla léčebnou institucí. Tóra si dokázala dost dobře představit, že svérázné prostředí s drsnou atmosférou ve zdech vězení péči o psychicky nemocné zločince právě neprospívá. Sedm míst tady v Sognu bylo v každém případě stále obsazeno.

Zatáčka byla ostrá a auto se na drobném šterku dostalo do smyku. Tóra sevřela volant pevněji a soustředila se na jízdu po krátké příjezdové silnici. Nijak netoužila po tom, aby při své první návštěvě přistála v příkopu a museli ji z něj vytáhnout. Celý ten podnik byl už tak dost zvláštní. Žena, která jí sjednala první schůzku s pacientem, byla sice velmi přátelská, ale dalo se poznat, že jeho žádost tu rozhodně není obvyklá. Tóra u ní postřehla jistou nervozitu, což vzhledem k životopisu muže, který se s ní chtěl setkat, nebudilo žádný podiv. Nebyl to normální pacient, který musel bojovat se sporadickými psychickými problémy nebo který se kvůli drogám či alkoholu ocitl na šikmé ploše. Životní cesta Jósteinna Karlssona už od jeho mladých let navzdory časté pozornosti úřadů směřovala ke špatnému konci.

Tóra se seznámila s jeho minulostí a nebyla to žádná zábavná četba. Měla ovšem přístup jenom ke dvěma případům, protože trestné činy, jichž se dopustil jako nezletilý, neměla k dispozici. Jósteinn byl obžalován z omezování osobní svobody, ublížení na zdraví a pokusu o sexuální zneužití dítěte. Byl obviněn, že na ulici oslovil šestiletého chlapce a vylákal ho do svého bytu, ovšem s nejasným úmyslem, neboť jeden ze sousedů přivolal policii dříve, než mohlo k něčemu dojít. Tento ostražitý občan mu totiž